

Landskap: Småland

Upptecknat av: Edith Österlund

Härad: Västbo

Adress: Bot 5, Hallerstorp

Socken: Kulltorp

Berättat av: Emma Österlund

Uppteckningsår: 1941.

Född år 1862 i Kulltorp.^{5. uppl.}

Lördagen eft. jul - benavskesöndag. s. 1.

Tjugoondag Knut bars julgranen ut. s. 1.

H. 5; 17.

Kyrndelsmässfirandet. s. 2.

Julfirandet eft. 1900. s. 3-20.

L. u. F. 34.

Bak. s. 3-5.

Julgranen. s. 5-9, 18-19.

Matordningen på julafton. s. 9-

Mandel i gröten. s. 10.

Vid jul bars sälgarna från köket
in i storstugan. s. 10.

Julklappar. s. 11.

Julhägar. s. 12.

L. u. F. 22; 25.
Ulm H. 11, 11 b.

Julottan. s. 13.

Juldagen skulle man vara hemma. s. 14.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 7165:1-20.

Lekar.

s. 14-18.

Lilla jul (kyndelmässe)

s. 18.

Ordst är vid jul.

s. 20

II.

LUNDS UNIV.

FOLKMINNES-

ARKIV

H. G. 2.

M. 7165:7

Landskap:

Härad:

Socken:

Uppteckningsår:

Upptecknat av:

Adress:

Berättat av:

Född år

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lördagen efter jöl skulle man stå upp resterna av julmaten "skrypa på benen" varför denna söndag allmänt i min hemsocken kallades "bajaraskesöndag" (= benaraskesöndag). Tjugo- dag-kunt bars julgranen ut och sattes på "vedksten" (= vedksten där den fick vara an varefter man ljug sönder den till ved efter en tid. Ljusbelysningen som var kvar i granen brände man

Skriv endast på denna sida!

lygga i lyktan som man lyfte
sig med till ledargjorden. Kyddes
müsse = lilla jul firades i
gamla tider Söndagen närmast
efter den 2:de jebi. Dagen är.
Hadjande man äter lite
julalikt. Det blev dopp i
grytan och korngrysgod
till knälsmat smör ost
och bröd. När lilla-jul var
över övergick man till
vardags sysslorna lite till
mums och snart kom
man in i de gamla gång-
orna igen. Man började
nu fundera över vilket
arbete man skulle ta till
med först, men i regel var
det bestämt i förväg.

L. U. F. 34

Jag skall nu berätta om
julfirningen sådan jag minns
den efter 1900. Omkring tre
veckor före jul slaktades
dock en stor gris och får,
eller också en gris och
ett unghus, o.s.v. Man gjorde
nu sylta kött och annat
gott som skulle vara till
jul. Sedan kom julkaket. Bröd
bakades, det var rågrödd, en
sort liksom gröns bröd, en sort
av finare siktat hemmabak
rågrödd. Brödet skulle räcka
till "Knytdelsmässe" i början
av februari. Då buggades det
och bakades vetebröd. Knyddor
o brödet var pomeransskal

L. U. F. 22; 25.
Ulmå H. 11, 11b.

vilket brukas i mitt hem
ännu i dag. Vi skulle inte
tycka det var riktigt jul-
bröd annars. Vi brukade aldrig
mjuka kringlor i kringlo-
i vardagslag det skulle bara
vara till jul. I vetbrödet lade
mor alltid "kanel" vilket
också blev var till jul och
aldrig i vardagslag. Så brukade
vi pepparkakor "kakelser" inte
lika vår tids kakelser utan kakor
av ägg och gräddde björkhuskakor
med socker på vilka togos
ut med stora uddiga knä.
Så brukades skorpar som all-
tid var lätta och goda
längre fram på 1900-talet blev

ACC. N.R. M. 7165 : 5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

bunk med flera sorters smä-
bröd till jul men det tradi-
tionssedliga har hängt i
delvis. Julgranen kliggs av
far vilken också klädde
granen. Han klippste hjärtan
girlander av olikfärgad papp-
ser att jag önskar jag haft
ett fotografi från mitt barn-
domshem med julgranen
men tyvärr finns g. det. Far
klädde granen på julaftens-
morgonen. Han gjorde gjätor en
fot ^{lilla} ~~ett~~ kors av tea vilket
han klädde med blomliga
tapeter. Svenska glöggan tema-
de i tysken varieté det blev
danska, norska, tyska, engelska

36. 6. 17.

mogetiska, portugisiska, spanska
och italienska flaggan. Dessa
flaggor grändes åt färd är
och vi barn fick inte tamma
dem. Karamellerna köptes
av mor. Papper till karameller-
na och märken köptes i
Härnäs eller Olmestad/Ryttde.
Far brukade ofta köpa det
som inte fanns hos mormor
hemma i Olmestad by han
brukade "advocera" vid känd-
rätten och var mycket an-
litad i sina bästa år. Ejus-
hallare hade vi gjorda som
en spiral och en tråd som
var brott i nedre ändan
att hänga karameller i.

Vi har kvar av dessa än och
de, äro också köpta i
Almestad "där Väster häradts-
rätt alltid varit beläget.

Hjussen på den tiden voro
också spiralformiga, pressa-
de i diagonalränder som en
spiral samt färgade. Rida
skåra, blåa, gröna, gula, svart
sagt i alla färger. Jag har
inte sett sådana hos sedan
i min barndom. De var mycket
vackra och prydliga. Då fick
vi barn av våra gudmor
någon riktigt stor karamell
vilka vi inte fick äta upp
tyg de skulle hängas i julgranen.
De skulle hängas nedast i

granen. Så hade vi äpplen
i granen som vi skivade på
vår äppelträd. Dans betyd
granen frickom icke. I
skymningen drogo vi i
grytan vilken satte på
kissbrudet så drogo vi
efter det att vi barn läst
hojs till maten ~~starkt~~ och
så dracks det avjuldriktat
och så. Dore ~~hade~~ gjorde syssla-
na i ledugården tidigt på
julaften och niothade korna
tidigt. By vi skulle gå till
julaften tidigt. Korna fick
rent ho till kvällsfoder.
Så dracks kaffe och slutligen
blev det kvällsmat med lutfisk

ttn. I:10.

maskiner, risgrysgro's samt
ett rikt dukat smörgåsbord.
Vi brukade ha mandel i
gröten vilket kommit in
bort sedan. I mitt hem
brukade vi ha sooplatz i
köket som var mycket stort
men vid jul bars sångar
och soffor in åt strötkyran
då vi skulle bo medan
jul var. Då julen var
över bars sångarna ut åt
köket igen och vi hade våra
sooplatser för oss och fyra
barn älskade över utom som
varnats vid julnattiden. Detta
lades bort (den seds) blott några
år in på 1900-talet. Vägglökan bar

Både far och mor var alla sist,
ty vi hade ej något väggur inne
i stora stugan. Men denna
bars ut på köket då julen
var förbi. Då vi ätit kvälts
vard julaften tändes granen
till stor fröijelac för oss
barn. Sedan gick vi lön gå
och lägga oss tidigt då vi
gjuss våra julkappar och släkt
granen vilket vi minsta
skulle göra jag och min
yngste bror som var född år
1900. Till julkapp an var far-
mor som var över 80 år
gick vi barn ett par stumpon
var varje jul. Färsandiga
stumpon med svarta och

gråa ränder över hela skapet.
Dessa garn hade hon gjutit
journit och flera välskilda.
De än dessa skenningar fick
man söka efter. Färdmor
var född d. 23 apr. 1818 och
dömd 1909 måla 91 år gammal.
Julkorgen hade vi även på
julkorset vilket jag ej färglän-
na. Underst var en käftst-
baka i mindre format någon
än oss hade fått mer än
en kaka över dessa kakor låg
ringar, skorpor, bullar, peppar-
kakor, kakelser o. s. v. Det var
brukligt att gudsmiddagen
såsom vi gav sina barn jul-
kakor så kanske vi fick någon

haka extra en vägen släkting.
Kanske vi fick en av vår
gäster också till jul och en
'skysse' som han brukade
saga. Då var det 10 eller
25 öre. Vill du ha en 'vita'
peng, brukade han säga, och
det var klart att vi ville.
Men lämnade alltid vägen
när vi kom till bordet.
Bordet skulle icke drivas
av julgästerna. Tänk så roligt
det var att när julgästs-
mängden för oss kom då
vi skulle gå till julgästen ~~och~~
Till kyrkan var 3 fjärdingsväg
och var till att gå klackan 4
från att vara där i tid då ofta
brände klackan set.

juldagen blev lång då man varit
i ottan och långt kunde man
ej gå ty det var skamligt.
Alla skulle vara hemma i
sitt hem juldagen. Vi barn
konade oss med att knicka
nötter "nötter" med nötter-
na. Då lade vi nötter i den
ena handen lade den andra
som knipa väll och sade
under det vi skakade händer
na så nötterna skallade!)
Åh! häst bevar! Åh me!
svarade morstjen. Hur många
mil? Kysade han rätt ja
milerna = nötterna gick han den
fanns det fler nötter än han
gissat mil, gick han ta de

H. C. L.

D

som var rött. Bissade han
att det var glans mil år
det fanns något, fick han
lägga dit så det blev många
fing. ~~Det fanns~~ Ett annat. Han
trickar är sprecken! Han me!
Hur många spricka vilket
tillgick som det förstnämnda.
Eller: Jag kör mina bänar i
skogen, varvid man knut
händen och lade en nös
under varannan knoge.
Jag me! Under vilket träd?
De bästa där är! Vilket är
de: Då tog gissaren upp ett
finger fanns det en nös under
tog han den, fanns där inget
fick han lägga dit en.

Att 'svälta räv' var ett om-
kyckt julnöje samt att
rävar räv var också ett
omkyckt nöje som brukades
av ungdomen på jullejud-
ningar. Rävar räv gick
till på så sätt att någon
lade upp räven på ett
bord. Räven bestod av ut-
ter ett visst antal till
huvud, kals, ben rygg och
svans. Den som lagt upp
räven skulle peka på hithi-
na. Den andre skulle gå
ut åt förstugan och stanna
fram utanför dörren. En still-
des att vakta dörren för att
den gissande inte skulle komma

öppna och likna in. Så bejades
det. Vad pekar jag nu på?
Smet! Vad pekar jag nu på?
Smet! så fortsatte man till
huvudet var färdigt. Så kom
suren till halsen. Vad pekar
jag nu på? Halsen! vilken var
vare nötte till. Jag kan det
varc gå till huvudet. Iblund
sade man ja och villade bort
sig. Då fick man inte rikna
längre. Då blev det en annan
tur. Alla visste hur många
nötter det var till råven
men det kunde glömmas var
man befann sig i riksnudet.
Färla här" var en lek med tänd-
stickor, vilka lades och flyttades

hvis och dit så att någon inte
skulle komma komma in.

På julfirindningen skiftade ung-
domen makar, gissade gåtor,
gånge ringen, gånge pant-
lekar o. s. v. Lilla jul = kyrk-
nisse firades också med
litet av köttid. Man byggade
i grytan, kokade risgrysgrost.

Efter lilla-jul bars julgranen
helt då man ruskar den.

Förerna som var i granen
gründes är efter är och lades
i sina respektive lådor tills
nästa jul varvid vi barn
noga lade märke till vilka
sändes karameller, vilka mörk-
er som skifade dem åt o. s. v.

Säieften sattes julgransen på
vedkassen, där den fick stå
och bära av, varefter
den högs sändes till ved.
Det blev friskt i början då
jul var slut och julgransen
kross ut. Men så småningom
gled man in i vardagens
liv igen och snart var
var julen ett minne blott.
Tycket har förändrats sig sedan
dess, men i stort sett håller
vi än i dag vid de gamla
våra traditionerna som
kna till våra fädrens seder.
Och som vi krets nya seder
söperst hålla kvar vid i
vänlek och tacksamhet.

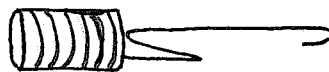
ACC. NR. M. 7165:6.

Landskap: Småland Upptecknat av: Edith Österlund
 Härad: Västbo Adress: Box 5, Hållerstorp
 Socken: Kulltorp Berättat av: Jensamma
 Uppteckningsår: 1941. Född år 1895 i Kulltorp.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

M. 7165:6.

Har en skiss av våra
gamla ljuskällare som
var helt av järntråd!
De var köpta i Ölmeåstad på
1880-talet!

ACC. NR. N. 7165:20.
Landskap: Småland Upptecknat av: Edith Österlund
Härad: Västbo Adress: Box 5, Hållerstorp
Socken: Kulltorp Berättat av: Tennamma
Uppteckningsår: 1941 Född år 1895 i Kulltorp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

¹⁰⁰⁰ N. 7165:20.
Ett gammalt ordskap som användes
av folket i min hembygd på
1850-70 talet lydde sålunda:
"Åh drick och var gla-
och det ska vara i fjortan daä!"
Detta sådes vid jul då man
önskade varandra God jul!